

Original Article

Evaluation of the Career Destiny of the Master's Degree Graduates from the School of Paramedical Sciences at Shiraz University of Medical Sciences

Reza Fardid¹, PhD; Arash Safari¹, PhD; Fatemeh Bambaerloo², MD; Nasrin Shokrpour^{3*}, PhD

¹Department of Radiology, Faculty of Paramedical Sciences, Shiraz University of Medical Sciences. Shiraz, Iran

²PhD student in Educational Management, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran

³Department of English Language, Faculty of Paramedical Sciences, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Article Information

Article History:

Received: May 12, 2024

Accepted: July 23, 2024

*Corresponding Author:

Nasrin Shokrpour, PhD;
Department of English language,
Faculty of Paramedical Sciences,
Shiraz University of Medical Sciences,
Shiraz, Iran

Email: shokrpourn@gmail.com

Abstract

Introduction: The career destiny of university graduates reflects a combination of personal, social, and educational factors. This study aimed to evaluate the career destiny of Master's degree graduates from the School of Paramedical Sciences at Shiraz University of Medical Sciences in the fields of radiobiology, hematology, biotechnology, and medical journalism during the years 2011-2020.

Methods: This descriptive-analytical, cross-sectional study was conducted in late 2022. The statistical population included all Master's graduates from the specified fields between 2011-2020 (n=150). The data collection tool was the standard Career Destiny Questionnaire by Saidi Rezvani. Ultimately, 74 individuals participated and completed the questionnaire. Data were analyzed using SPSS software (version 16), employing one-way analysis of variance (ANOVA) and t-tests.

Results: The mean total score of career destiny in this study was moderate (3.11 ± 0.53). Graduates from hematology obtained the highest mean score (3.28 ± 0.44), while those from biotechnology obtained the lowest (2.89 ± 0.47). A significant relationship was found between the faculty members' role in fostering entrepreneurial skills and age ($P=0.041$). Significant relationships were also observed between the graduates' professional and specialized capabilities ($P=0.01$), their work and employment status in society ($P=0.02$), and between professional competence dimensions and job satisfaction ($P=0.01$).

Conclusion: Given the multidimensional nature of the graduates' career outcomes, identifying employment barriers and developing strategies to address them is crucial. Based on the findings, it is suggested to strengthen graduates' entrepreneurial skills, implement planning for their employment in fields related to their studies, and conduct necessary assessments of labor market needs, as well as existing strengths and weaknesses, prior to graduation.

Keywords: Career Choice; Professional Competence; Education, Graduate; Entrepreneurship, Employment

Please cite this article as:

Fardid R, Safari A, Bambaerloo F, Shokrpour N. Evaluation of the Career Destiny of the Master's Degree Graduates from the School of Paramedical Sciences at Shiraz University of Medical Sciences. *Sadra Med. Sci. J.* 2025; 13(3): 535-545. doi: 10.30476/smsj.2025.102408.1524.

مجله علوم پزشکی صدرا

<https://smsj.sums.ac.ir/>

مقاله پژوهشی

ارزیابی سرنوشت شغلی فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی ارشد دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز

رضا فردید^۱، آرش صفری^۱، فاطمه بمبئی‌رو^۲، نسرین شکرپور^۳

^۱گروه رادیولوژی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
^۲دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران
^۳گروه زبان دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۲

نویسنده مسئول:

نسرین شکرپور

گروه زبان دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

پست الکترونیکی: shokrpourn@gmail.com

مقدمه: سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان بازتاب عوامل فردی، اجتماعی و تحصیلی آنان است. پژوهش حاضر به ارزیابی پایش سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی ارشد رشته‌های رادیوبیولوژی، خون‌شناسی، بیوتکنولوژی و ژورنالیزم پزشکی طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۹ پرداخته است.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر مطالعه‌ای توصیفی-تحلیلی با روش مقطعی بود که در سال ۱۴۰۱ انجام پذیرفت. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد رشته‌های رادیوبیولوژی، خون‌شناسی، بیوتکنولوژی و ژورنالیزم پزشکی (۱۵۰ نفر) طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۹ بود. ابزار مورد استفاده پرسشنامه استاندارد سرنوشت شغلی سعیدی رضوانی بود و در نهایت ۷۴ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. در تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ و نیز از آماره‌های آنالیز واریانس یک‌طرفه و تی‌تست استفاده شد.

یافته‌ها: میانگین نمره کل سرنوشت شغلی در این مطالعه در حد متوسط (۳/۱۱±۰/۵۳) بود. رشته خون‌شناسی بیشترین (۳/۲۸±۰/۴۴) و رشته بیوتکنولوژی کمترین میانگین نمره (۲/۸۹±۰/۴۷) سرنوشت شغلی را کسب نمودند. ارتباط معنی‌داری بین نقش اعضای هیئت‌علمی در پیشرفت مهارت‌های شغلی با متغیر سن ($P=0/041$) و همچنین بین توانمندی‌های تخصصی و شغلی فارغ‌التحصیلان ($P=0/01$) و وضعیت کار و استخدام آنان ($P=0/02$) یافت شد. همچنین ابعاد توانایی‌های حرفه‌ای با رضایت شغلی ارتباط معناداری داشت ($P=0/01$).

نتیجه‌گیری: با توجه به چندبعدی بودن سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها پایش موانع استخدام و سعی در جهت رفع آنان از اهمیت بسیاری برخوردار است. بر طبق نتایج، پیشنهاد می‌گردد که به تقویت مهارت‌های شغلی فارغ‌التحصیلان توجه شود، برنامه‌ریزی‌هایی برای استخدام آنان در زمینه شغلی مرتبط با رشته آنان انجام گردد و قبل از فارغ‌التحصیلی اقدامات لازم در خصوص نیازسنجی و شناخت نقاط ضعف و قوت موجود در جامعه انجام گیرد.

کلمات کلیدی: انتخاب شغلی، شایستگی حرفه‌ای، تحصیلات تکمیلی، کارآفرینی، اشتغال

لطفاً این مقاله را به این صورت استناد کنید:

فردید ر، صفری آ، بمبئی رو ف، شکرپور ن. ارزیابی سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی ارشد دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز. مجله علوم پزشکی صدرا. دوره ۱۳، شماره ۳، تابستان ۱۴۰۴، ۵۳۵-۵۴۵.

مقدمه

مهم توجه داشته باشند که در محیط‌های آموزشی، رسیدن به یک هدف مطلوب و ایجاد سازمان‌های تخصصی و فعال، تنها وابسته به فراهم آوری امکانات آموزشی نیست بلکه توجه به این نکته نیز مهم است که فارغ‌التحصیلان در جایگاه‌های متناسب با رشته تحصیلی خود به کار گرفته شوند. تناسب شغلی یکی از مباحث پایه و اصلی مدیریت منابع انسانی است و ثابت شده است که وجود این تناسب یک ضرورت سازمانی برای بهره‌وری از نیروی انسانی است (۷).

یکی از ملاک‌های توسعه جوامع، اشتغال مؤثر دانش‌آموختگان آموزش عالی است، اما در کشور ما افزایش صرفاً کمی دانشجویان منجر به افزایش روزافزون نرخ بیکاری دانش‌آموختگان رشته‌های مختلف آموزش عالی به‌ویژه در زمینه رشته‌های مرتبط با علوم پزشکی گردیده است. در حقیقت این معضل نشانگر عدم توازن میان نیازهای جامعه و خروجی نظام آموزش عالی و نیز نقش تعیین‌کننده بازار در به‌کارگیری نیروی انسانی تحصیل کرده است؛ امور مهمی که بعضاً در تدوین برنامه‌های آموزشی مورد غفلت واقع شده‌اند (۸). همچنین دانش تولیدشده در مراکز علمی و دانشگاهی در صورتی که جنبه کاربردی پیدا نکند، فاقد ارزش افزوده برای جامعه، به‌عنوان خدمت‌گیرنده اصلی دانشگاه خواهد بود (۹). افزایش آمار مهاجرت دانش‌آموختگان به سایر کشورها نیز از دیگر معضلات اشتغال غیر مؤثر آنان و در حقیقت به معنای هدر رفت منابع و هزینه‌های مربوط به تربیت و آموزش متخصصان در سطح وسیع است (۱۰).

پایش وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان حیطه علوم پزشکی بعد از اتمام دوران دانشجویی از این بابت که اطلاعات مهمی در زمینه نقش‌های حرفه‌ای و عملکرد دانش‌آموختگان در اختیار مسئولان قرار می‌دهد، ضروری است و می‌توان از بازخوردهای به‌دست‌آمده بر اساس آن، روند توزیع کادر درمانی در جامعه را اصلاح نمود و در برنامه‌ریزی‌های آینده از لحاظ ظرفیت پذیرش دانشجو، شرایط فارغ‌التحصیلی، بازنگری ملاک‌های جذب دانشجو، ضرورت ایجاد تحول در طرح نیروی انسانی و شرایط استخدام، بهره‌برداری‌های لازم را به عمل آورد (۷).

با توجه به نتایج پژوهش‌ها، عوامل متعددی در تعیین وضعیت سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان دخیل هستند (۶، ۹) که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

• **عوامل زمینه‌ای:** دربردارنده عوامل فردی است

در عرصه نظام سلامت هر کشور، نیروی انسانی متخصص قلب تپنده و مایه ادامه حیات آن محسوب می‌شود. از وظایف مهم دانشگاه‌های علوم پزشکی در هر جامعه، افزایش امکان بهره‌برداری از تخصص فارغ‌التحصیلان این حوزه است که با حمایت همه‌جانبه دانش‌آموختگان بتوان سرنوشت شغلی مطلوب و اشتغال در زمینه تخصصی مرتبط با رشته تحصیلی را برای آنان فراهم نمود (۱). یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نهادهای آموزشی، درهم تنیدگی ساختارهای آموزش و اشتغال است. در واقع پیاده‌سازی رشته‌های آموزشی در سطح دانشگاه مستلزم بازدهی یا توجیه اقتصادی است که عالی‌ترین نوع آن ایجاد اشتغال متناسب با تخصص فراگیر است (۲)، به عبارت دیگر برنامه‌های درسی آموزش عالی باید توانمندی‌های لازم جهت پاسخگویی به نیازهای متنوع و در حال تغییر بازار کار را در فارغ‌التحصیلان ایجاد نماید، زیرا عدم توجه به این امر منجر به تربیت دانش‌آموختگانی می‌گردد که بین دانش و مهارت‌های آنان با نیازها و الزامات مشاغل اجتماع، تناسبی وجود ندارد (۳). از طرف دیگر، فقدان محتوای آموزشی کاربردی جهت تقویت اندیشه‌های کارآفرینانه در قالب واحدهای درسی، کارگاه‌های آموزشی و غیره از دیگر موارد حائز اهمیتی است که کمبود آن همواره در برنامه‌های آموزشی دانشجویان احساس می‌شود (۴). لازم به ذکر است که تغییرات ساختار جوامع، نیاز به داشتن انواع مهارت و قابلیت‌ها را ضروری می‌نماید. جوامع بشری برای پاسخگویی به نیازهای جامعه و تربیت نیروی کارآمد و ماهر باید به مسئله آموزش عالی توجه ویژه داشته باشند. بی‌تردید پیمودن چنین مسیری نیازمند پایش ابعاد مختلف عملکردی در نظام آموزش عالی است (۵).

در بیشتر کشورها منابع انسانی آموزش‌دیده یکی از عوامل اصلی در ارائه خدمات مطلوب کیفی و کمی است و بخش بهداشت و درمان نیز از این مقوله جدا نیست (۶). یکی از شیوه‌هایی که به‌واسطه آن نظام‌های آموزش عالی می‌توانند میزان موفقیت خود را محک بزنند، بررسی وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان در راستای رشته تحصیلی خود در بازار کار است. بدیهی است که بخش اعظم جوانان به امید اشتغال وارد دانشگاه‌ها می‌شوند و انتظار دارند پس از فراغت از تحصیل، در زمینه‌ای مرتبط مشغول به کار شوند (۵). برنامه ریزان نظام آموزشی کشور می‌بایست به این

از قبیل جنسیت، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی، وضعیت تأهل.

• توانمندی‌های فردی: شامل ویژگی‌های شخصی

افراد است مانند تلاش و انگیزه فردی، مهارت‌های تخصص شغلی، مسئولیت‌پذیری، مهارت کاریابی، مهارت برقراری ارتباط.

• نوع و میزان هماهنگی دانشگاه و بازار کار:

از عوامل مهم زمینه‌ساز در سرنوشت شغلی مطلوب، وجود هماهنگی میان دانشگاه و بازار کار است که شامل ارتباط مؤثر استاد و دانشجو، آموزش مهارت‌های کارآفرینی به دانشجویان، آشنایی استادان با بازار کار، تأسیس رشته‌های تحصیلی با توجه به امکانات، توجه به نیازهای جامعه، بهبود کیفیت تدریس دروس اصلی و تخصصی، و ارائه خدمات مشاوره شغلی در دانشگاه‌ها می‌شود.

• شرایط اجتماعی: میزان ترویج فرهنگ کاریابی،

تعداد دانش‌آموختگان رشته‌های مختلف، وضعیت اجتماعی و اقتصادی جامعه، میزان حمایت جامعه از خوداشتغالی و کارآفرینی، و قوانین استخدامی همه جزو شرایط اجتماعی محسوب می‌شوند.

طبق مطالعات مرتبط با حوزه اشتغال دانش‌آموختگان علوم پزشکی، حمید زاده اربابی و زندیان (۱۴۰۲) در نتایج پژوهش خود اعلام نمودند که وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان شرایط مطلوب و مناسبی ندارد (۱۱). دمیسی^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی عنوان نمودند که کاربردی‌تر نمودن آموزش‌های تخصصی در دوران دانشجویی تأثیر بسزایی در سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان دارد (۱۲). دِرد^۲ و همکاران (۲۰۲۳) در نتایج مطالعه خود اعلام داشتند که فارغ‌التحصیلانی که پس از ورود به بازار کار، از مراکز دانشگاهی قبلی خود آموزش‌های تخصصی و نوین را دریافت می‌نمودند، جایگاه شغلی مناسب‌تری داشتند (۱۳). مینا^۳ و پریمالارانی^۴ (۲۰۲۳) عواملی مانند امنیت شغلی، استفاده از راهنمایی استادان و علاقه‌های شخصی را در رسیدن به جایگاه شغلی مرتبط و مناسب تأثیرگذار دانسته‌اند (۱۴). عروجعلیان و همکاران (۱۴۰۰) اعلام داشتند که ۱۹/۶ درصد دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد و ۲۵ درصد دانش‌آموختگان مقطع دکترا به شغل مرتبط با رشته خود دست نیافته‌اند (۹). صدرآبادی و محمدی (۱۴۰۰) دو عامل نبود کار و نامناسب بودن وضعیت بازار کار را مهم‌ترین عوامل اشتغال به مشاغل نامرتبب تلقی

1. Demissie

2. De Raad

3. Meena

4. Parimalarani

نموده‌اند (۵). کیخا (۱۴۰۱) در بیان نتایج مطالعه خود علل عمده سرنوشت نامطلوب شغلی دانش‌آموختگان آموزش عالی را ناکارآمدی برنامه‌های آموزشی و درسی، ضعف مدیریتی و اجرایی و سیاست‌گذاری ناکارآمد، ساختار اقتصادی ناکارآمد، ضعف فرهنگی و مسائل اجتماعی دانست (۱۵). پارالا^۵ و همکاران (۲۰۲۳) طبق نتایج یافته‌های خود بیان نمودند که در دستیابی به شغل مورد نظر، مهارت‌های تخصصی به‌تنهایی کافی نیست. کمک به فارغ‌التحصیلان در ارتقای مهارت‌های ارتباطی، خود مدیریتی و کار تیمی در یافتن شغل مناسب و مرتبط با رشته تحصیلی مؤثر است (۱۶). بر اساس نتایج عسکری و همکاران (۱۳۹۹) بازنگری مداوم برنامه‌های درسی و کارآموزی دانشجویان مبتنی بر نیازهای روز جامعه در سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان مؤثر است (۷).

عدم دستیابی فارغ‌التحصیلان به شغل مطلوب و مرتبط با رشته تخصصی خود به معنای هدر رفت منابع و هزینه‌هایی است که توسط دولت، نظام آموزش عالی و خانواده‌ها طی مدت تحصیل آنان صرف شده است که قطعاً در سطح کلان بر جامعه تأثیر منفی دارد و موجبات عقب‌گرد علمی و اجتماعی را فراهم می‌آورد. از دیگرسو عدم موفقیت در اشتغال زمینه‌ساز بسیاری از معضلات روحی و حتی افسردگی در میان قشر تحصیل‌کرده و متخصص است، ازاین‌رو پایش وضعیت سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان، تعیین فاصله تا وضع مطلوب و ریشه‌یابی وضع نامطلوب سرنوشت شغلی آنان اموری ضروری هستند که در پژوهش حاضر مورد واکاوی قرار گرفته‌اند.

هدف انجام پژوهش حاضر، تبیین این مهم است که وضعیت کلی سرنوشت شغلی به عوامل متعدد زمینه‌ای، اجتماعی و دانشگاهی بستگی دارد. این مطالعه با بررسی عوامل یادشده به پایش وضعیت سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز پرداخت تا در درجه نخست به پاسخ این پرسش که وضعیت کلی سرنوشت شغلی این افراد در چه حد است، دست یابد، علل شرایط نامطلوب شغلی آنان را شناسایی نماید و از طریق نتایج به‌دست‌آمده به انعکاس و کمک به رفع موانع اشتغال دانش‌آموختگان مبادرت ورزد، همچنین از طریق در اختیار قرار دادن نتایج حاصل به هموار شدن مسیر برای بهبود شرایط اشتغال نیروهای متخصص در سایر رشته‌ها و دانشگاه‌های کشور مساعدت شده باشد.

5. Parrella

مواد و روش ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی-تحلیلی و به روش مقطعی بود که طی نیمه دوم سال ۱۴۰۱ در دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام پذیرفت.

جامعه آماری

جامعه آماری این مطالعه شامل کلیه دانش‌آموختگان رشته‌های کارشناسی ارشد دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز (۱۵۰ نفر) در رشته‌های رادیوبیولوژی، خون‌شناسی، بیوتکنولوژی، ژورنالیزم پزشکی بود که در فاصله سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۰ فارغ‌التحصیل شده‌اند.

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

با توجه به محدود بودن جامعه آماری، کلیه افراد جامعه با استفاده از روش سرشماری به‌عنوان نمونه انتخاب شدند که از این تعداد ۷۴ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند.

معیارهای ورود و خروج

ملاک‌های ورود شرکت‌کنندگان شامل دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز؛ دانش‌آموخته یکی از رشته‌های رادیوبیولوژی، خون‌شناسی، بیوتکنولوژی، ژورنالیزم پزشکی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز؛ دانش‌آموختگی طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۰ و تمایل به شرکت در مطالعه، و ملاک‌های خروج شامل دانش‌آموخته سایر رشته‌ها، مقاطع و دانشگاه‌ها، عدم تمایل به شرکت در مطالعه، دانش‌آموخته خارج از بازه زمانی ۱۳۹۹-۱۳۹۰ بودند.

ابزار گردآوری داده‌ها

- پرسشنامه دموگرافیک: به‌منظور تعیین ویژگی‌های جمعیت شناختی شامل جنسیت، رشته تحصیلی، سال فراغت از تحصیل، شاغل بودن/نبودن، رضایت/عدم رضایت از شغل، علل عدم رضایت از شغل، انگیزه ورود به دوره کارشناسی ارشد، مرتبط بودن/نبودن شغل با رشته تحصیلی، اشتغال/عدم اشتغال در دوران دانشجویی، نحوه یافتن شغل، این پرسشنامه در اختیار شرکت‌کنندگان قرار داده شد.
- پرسشنامه استاندارد سرنوشت شغلی: این پرسشنامه در سال ۱۳۸۹ توسط سعیدی رضوانی و

همکاران طراحی گردید و روایی آن به شیوه روایی محتوایی و پایایی نیز از طریق آلفای کرونباخ^۶ تعیین و (۶۹/۷ درصد) گزارش شد (۱۷). ابعاد پرسشنامه بر توانمندی تخصصی و حرفه‌ای، وضعیت کار و اشتغال در جامعه، ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل، میزان تناسب برنامه درسی و آموزش استادان با اشتغال، نقش دانشکده در پرورش مهارت‌های کارآفرینی نظر داشت. در این ابزار از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت^۷ (۱-کاملاً مخالفم، ۲-مخالفم، ۳-نظری ندارم، ۴-موافقم، ۵-کاملاً موافقم) استفاده شد و میانگین امتیاز هر بعد محاسبه گردید.

پرسشنامه استاندارد مورد استفاده در مطالعه حاضر حاوی ابعاد ویژه‌ای در زمینه سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان بود که به‌منظور بهبود وضعیت سرنوشت شغلی توجه به هریک از آنان نقشی تعیین‌کننده دارد. بعد توانمندی تخصصی و حرفه‌ای خود می‌تواند بیانگر خودباوری و اعتمادبه‌نفس دانش‌آموختگان در حوزه تخصصی خود باشد که نقش دانشگاه محل تحصیل در تقویت این باور بسیار حائز اهمیت است. افزایش سطح مهارت‌های عمومی و تخصصی شغلی و برخورداری فارغ‌التحصیلان از دانش روز به تقویت این بعد کمک شایان توجهی می‌نماید. بعد وضعیت کار و اشتغال در جامعه حاکی از دیدگاه مشارکت‌کنندگان نسبت به شرایط حاکم بر جامعه از لحاظ بازار کار، یافتن و ارتقا در شغل است؛ نکته قابل توجه در این خصوص ضرورت برقراری توازن میان عرضه (تعداد و رشته دانش‌آموختگان) با تقاضا (نیاز بازار کار) است که از وظایف خطیر دولتمردان در حوزه آموزش عالی به حساب می‌آید. بعد ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل، مربوط به پیش‌بینی‌ها و اقداماتی است که در محل تحصیل دانشجویان نسبت به پس از دوران تحصیل و آمادگی جهت ورود به عرصه اشتغال انجام می‌پذیرد. مواردی همچون راه‌اندازی انجمن‌های کاریابی، اطلاع‌رسانی به دانشجویان و آشنا سازی آنان با نهادهای معتبر در حیطه تخصصی ایشان و ارائه خدمات مشاوره شغلی به دانش‌آموختگان را می‌توان از قبیل اقدامات ضروری در این بعد برشمرد. چهارمین بعد مورد اشاره مربوط به بعد میزان تناسب برنامه درسی و آموزشی استادان با اشتغال بود. اهمیت کاربردی و نوین بودن مطالب آموزشی مورد استفاده استادان به‌ویژه در حوزه علوم پزشکی زمانی مشخص

6. Cronbach's alpha

7. Five-point Likert scale

تی تست^۹ تحلیل گردید.

ملاحظات اخلاقی

- به منظور رعایت اخلاق در پژوهش، پژوهشگران در متن پرسشنامه توضیحات واضح و کافی در خصوص حفظ محرمانگی اطلاعات جمع‌آوری شده از پاسخ‌دهندگان و استفاده از داده‌ها بدون ذکر نام پاسخ‌دهنده ارائه نمودند.
- در استناد به منابع معتبر علمی، اصول امانت‌داری و اصالت متون توسط پژوهشگران رعایت شده است.
- پژوهش حاضر از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی شیراز کد اخلاق به شناسه IR.SUMS.REC.1402.356 دریافت نموده است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش حاضر در بخش‌های توصیفی و تحلیلی ارائه شده است. جامعه آماری این مطالعه شامل ۱۵۰ نفر بود که از این میان ۷۴ نفر مشارکت در مطالعه را پذیرفتند. بر همین اساس نرخ پاسخگویی مطالعه حاضر ۴۹/۳ درصد بود. اکثریت مشارکت‌کنندگان متشکل از زنان (۷۸/۴ درصد) و بیشترین رشته تحصیلی شرکت‌کننده رادیوبیولوژی (۴۸/۶ درصد) بودند. از فارغ‌التحصیلان سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹ درصد بیشتری (۶۳/۵ درصد) در مطالعه حضور یافتند. اغلب شرکت‌کنندگان این مطالعه (۷۵/۵ درصد) شاغل بودند که از میان آنان (۵۰/۸ درصد) از شغل خود رضایت داشتند. مهم‌ترین علت عدم رضایت از شغل، کافی نبودن درآمد بود (۳۹/۶ درصد). اکثریت مشارکت‌کنندگان انگیزه ورود به دوره کارشناسی ارشد را علاقه‌مندی به رشته تحصیلی بیان نمودند (۷۴/۳ درصد). همچنین (۶۳/۵ درصد) از فارغ‌التحصیلان در دوره دانشجویی شاغل بودند (جدول ۱).

بر مبنای یافته‌های توصیفی به‌دست‌آمده، میانگین نمره کل سرنوشت شغلی در این پژوهش ($3/11 \pm 0/53$) بود و در خصوص میانگین نمره سرنوشت شغلی رشته‌های تحصیلی، بیشترین نمره میانگین مربوط به رشته خون‌شناسی ($3/28 \pm 0/44$) و کمترین نمره مربوط به رشته بیوتکنولوژی ($2/89 \pm 0/47$) بود. بر همین اساس در میان ابعاد پرسشنامه، بیشترین نمره میانگین مربوط به بعد توانمندی تخصصی و حرفه‌ای خود بود ($3/91 \pm 0/95$)؛ همچنین کمترین نمره میانگین ($2/44 \pm 0/56$) مربوط به بعد وضعیت کار و اشتغال در جامعه بود (جدول ۲).

می‌شود که دانش‌آموختگان در آستانه ورود به بازار کار باشند که موفقیت حرفه‌ای آنان تا حد زیادی منوط به کیفیت آموزش‌های دریافتی است. رفع موانع موجود و توجه ویژه نسبت به برگزاری کارآموزی‌ها و بهبود کیفی دروس عملی گام مهمی در این زمینه به حساب می‌آید. آخرین بعد ابزار پژوهشی این مطالعه مربوط به نقش دانشکده در پرورش مهارت‌های کارآفرینی بود. به‌منظور بهبود وضعیت این بعد، دانش‌آموختگان نیازمند برنامه‌ریزی و تدبیر مسئولان از زمان دانشجویی هستند به‌نحوی که ثمره آن پس از اتمام تحصیلات در قالب پرورش مهارت‌های مدیریت و راهبردی، مهارت‌های فنی و عملی، تعهد و مسئولیت‌پذیری در کار، توانمندی در زمینه کارگروهی و جرأت‌پذیری نمود داشته باشد.

روش اجرای پژوهش

در نخستین مرحله فهرست اسامی و اطلاعات تماس کلیه دانش‌آموختگان رشته‌های کارشناسی ارشد دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز شامل رشته‌های رادیوبیولوژی، خون‌شناسی، بیوتکنولوژی، ژورنالیزم پزشکی که در فاصله سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۹ فارغ‌التحصیل شده‌اند از معاونت آموزشی دانشکده پیراپزشکی استعلام گردید. سپس طی برقراری تماس تلفنی، ضمن ارائه شرحی کوتاه از هدف انجام این مطالعه، از ایشان جهت شرکت در پژوهش دعوت به عمل آمد.

در مرحله بعد به‌منظور سهولت در پاسخگویی و ارسال سریع‌تر پاسخ‌ها، پرسشنامه در قالب الکترونیک تهیه و لینک پرسشنامه سرنوشت شغلی از طریق نشانی صندوق الکترونیک، برای شرکت‌کنندگان ارسال گردید. درنهایت پاسخ‌ها در نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ بررسی و تحلیل شد. با توجه به فاکتورهای مورد اشاره در ابعاد پرسشنامه و پاسخ‌های شرکت‌کنندگان، تعیین نمره میانگین سرنوشت شغلی هر بعد، مطابق راهنمای ابزار اصلی انجام شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، اطلاعات توصیفی شرکت‌کنندگان شامل میانگین و انحراف معیار و درصد با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ تعیین شد و پاسخ سؤالات به‌وسیله شاخص‌های آمار تحلیلی شامل آنالیز واریانس یک‌طرفه^۸ و

9. T-test

8. One-way ANOVA

جدول ۱. مشخصات جمعیت شناختی دانش آموختگان

متغیر	طبقه	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۵۸	۷۸/۴
	مرد	۲۱	۲۱/۶
رشته تحصیلی	رادیوبیولوژی	۳۶	۴۸/۶
	خون شناسی	۹	۱۲/۲
	بیوتکنولوژی	۱۶	۲۱/۶
	ژورنالیزم پزشکی	۱۳	۱۷/۶
سال فارغ التحصیلی	۱۳۹۴ تا ۱۳۹۰	۲۷	۳۶/۵
	۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹	۴۷	۶۳/۵
وضعیت اشتغال	شاغل	۵۶	۷۵/۵
	بیکار	۱۸	۲۴/۳
رضایت از شغل (افراد شاغل)	راضی	۳۳	۵۰/۸
	ناراضی	۳۲	۴۹/۲
علل عدم رضایت از شغل	عدم تناسب با رشته تحصیلی	۱۴	۲۹/۲
	عدم تناسب با علاقه	۱	۲/۱
	کافی نبودن درآمد	۱۹	۳۹/۶
	سختی کار	۱	۲/۱
	دور بودن از محل زندگی	۲	۴/۲
	سایر موارد	۱۱	۲۲/۹
انگیزه ورود به دوره کارشناسی ارشد	علاقه مندی به رشته تحصیلی	۵۵	۷۴/۳
	پیدا نکردن شغل مناسب با مدرک کارشناسی	۳	۴/۱
	پایین بودن سطح مدرک تحصیلی	۷	۹/۵
	سایر	۹	۱۲/۲
مرتبط بودن شغل فعلی با رشته تحصیلی	مرتبط	۴۶	۶۲/۲
	غیر مرتبط	۲۸	۳۷/۸
نحوه یافتن شغل	شرکت در آزمون استخدامی	۲۳	۳۱/۱
	مراکز کارپایی	۶	۸/۱
	دعوت به کار شدم	۱۲	۱۶/۲
	خوداشتغالی	۷	۹/۵
	سایر	۲۶	۳۵/۱
اشتغال در دوران دانشجویی	بله	۴۷	۶۳/۵
	خیر	۲۷	۳۶/۵

خون شناسی و بیوتکنولوژی در بعد ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل (آنالیز واریانس یک طرفه ($P < 0/05$)). تفاوت معنادار مشاهده شد (جدول ۳). میان مابقی ابعاد پرسشنامه استاندارد سرنوشت شغلی و ویژگی های جمعیت شناختی نمونه آماری، تفاوت معناداری مشاهده نگردید.

بحث

بسیاری از دانش آموختگان به علت عدم موفقیت در یافتن شغل مرتبط با رشته تحصیلی اضطراب، نارضایتی و حتی افسردگی های طولانی مدت را تجربه می کنند

مطابق یافته های تحلیلی پژوهش، بررسی رابطه میان ابعاد سرنوشت شغلی مشارکت کنندگان و متغیرهای جمعیت شناختی نشانگر آن بود که میان بعد نقش دانشکده در پرورش مهارت های کارآفرینی با متغیر جنسیت تفاوت معنادار وجود داشت (آزمون تی ($P < 0/05$)). از طرفی ویژگی جمعیت شناختی مرتبط/ غیر مرتبط بودن شغل با سه بعد توانمندی تخصصی و حرفه ای خود و وضعیت کار و اشتغال در جامعه و ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل ارتباط معنادار داشت (جدول ۳). همچنین در مقایسه نمره سرنوشت شغلی چهار رشته شرکت کننده در این پژوهش تنها میان رشته های

جدول ۲. میانگین نمره سرنوشت شغلی رشته‌های تحصیلی و ابعاد آن از دیدگاه دانش‌آموختگان

متغیر	انحراف معیار $\pm$ میانگین	وضعیت بعد
رشته رادیوبیولوژی	$3/10 \pm 0/56$	متوسط
رشته خون‌شناسی	$3/28 \pm 0/44$	متوسط
رشته بیوتکنولوژی	$2/89 \pm 0/47$	ضعیف
رشته ژورنالیزم پزشکی	$3/26 \pm 0/51$	متوسط
بعد توانمندی تخصصی و حرفه‌ای خود	$3/95 \pm 0/91$	خوب
بعد وضعیت کار و اشتغال در جامعه	$2/44 \pm 0/52$	ضعیف
بعد ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل	$2/64 \pm 0/97$	متوسط
بعد میزان تناسب برنامه درسی و آموزشی استادان با اشتغال	$3/46 \pm 0/65$	متوسط
بعد نقش دانشکده در پرورش مهارت‌های کارآفرینی	$3/66 \pm 0/95$	متوسط
سرنوشت شغلی (نمره کل)	$3/11 \pm 0/53$	متوسط

جدول ۳. رابطه سرنوشت شغلی با متغیرهای جمعیت شناختی

متغیر	ویژگی جمعیت شناختی انحراف معیار $\pm$ میانگین	مقدار P
رابطه نقش دانشکده در پرورش مهارت‌های کارآفرینی با جنسیت	زن: $3/78 \pm 0/89$ مرد: $3/23 \pm 1/06$	0/041
رابطه توانمندی تخصصی و حرفه‌ای خود با مرتبط/غیر مرتبط بودن شغل	مرتبط: $4/18 \pm 4$ غیر مرتبط: $3/45 \pm 1/02$	0/01
رابطه وضعیت کار و اشتغال در جامعه با مرتبط/غیر مرتبط بودن شغل	مرتبط: $2/55 \pm 0/57$ غیر مرتبط: $2/27 \pm 0/36$	0/02
رابطه ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل با مرتبط/غیر مرتبط بودن شغل	مرتبط: $2/92 \pm 0/96$ غیر مرتبط: $2/18 \pm 0/83$	0/01
رابطه توانمندی تخصصی و حرفه‌ای خود با رضایت/عدم رضایت از شغل	رضایت از شغل: $4/32 \pm 0/69$ عدم رضایت از شغل: $3/45 \pm 1/09$	0/01
رابطه ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل با رشته تحصیلی	خون‌شناسی: $3/27 \pm 0/96$ بیوتکنولوژی: $2/16 \pm 0/81$	0/42

میانگین نمره کل سرنوشت شغلی، متوسط و از میان ابعاد این متغیر، بعد توانمندی تخصصی و حرفه‌ای خود بیشترین نمره میانگین و بعد وضعیت کار و اشتغال در جامعه کمترین نمره را به خود اختصاص دادند. همچنین در میان چهار رشته تحصیلی شرکت‌کننده در پژوهش حاضر، رشته خون‌شناسی بیشترین و رشته بیوتکنولوژی کمترین نمره میانگین سرنوشت شغلی را کسب نمودند. از طرفی وضعیت بعد توانمندی تخصصی و حرفه‌ای خوب و بعد وضعیت کار و اشتغال

(۲۰). پیگیری وضعیت فارغ‌التحصیلان رشته‌های علوم پزشکی نیازمند انجام پژوهش‌های مستمر در ارتباط با شرایط اشتغال و موانع این حوزه است. رسیدگی به این ضرورت روی بهبود کیفیت سلامت اجتماعی تأثیر حتمی دارد (۲۱). این مطالعه با هدف تعیین سرنوشت شغلی کلیه دانش‌آموختگان رشته‌های کارشناسی ارشد دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز در فاصله سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۳۹۰ و طی نیمه دوم سال ۱۴۰۱ انجام پذیرفت. بر اساس یافته‌های توصیفی،

اکثریت فارغ التحصیلان حوزه پزشکی در کانادا به شغل مرتبط با رشته خود دسترسی نیافته اند و به همین علت به مشاغل جایگزین و مهاجرت از کشور روی آورده اند (۲۲). مطابق یافته های پژوهش حاضر ۳۹/۶ درصد علت عدم رضایت از شغل خود را کافی نبودن درآمد اعلام داشتند. در مطالعه زراعتچی و همکاران (۱۴۰۰) از علل قابل توجه این مهم، حس رهاشدگی پس از فراغت از تحصیل و فقدان برنامه های آموزشی در راستای بروز نگه داشتن دانش تخصصی اعلام شد (۲۳). در مطالعه حاضر میانگین سرنوشت شغلی در حد متوسط بود. در همین راستا طبق نتایج پژوهش حمید زاده اربابی و زندیان (۱۴۰۱) وضعیت نگرش و اشتغال به کار دانش آموختگان دانشکده بهداشت اردبیل در حد مطلوبی نیست (۱۱). در همین ارتباط سیاح و همکاران (۱۴۰۰) در نتایج پژوهش خود با عنوان بررسی سرنوشت شغلی دانش آموختگان دختر دانشگاه صنعتی شریف با تأکید بر نقش های چندگانه بانوان چنین بیان داشتند که فقدان اطلاعات کافی از چشم انداز رشته تحصیلی انتخاب شده منجر به عدم بهره وری مناسب و نیز نیل به سرنوشت شغلی نامطلوب می گردد (۲۴). همچنین در مطالعه حاضر در میان ابعاد سرنوشت شغلی، بعد توانمندی تخصصی و حرفه ای خود بهترین نمره را کسب کرد و در حد خوب ارزیابی گردید. در حالی که همین بعد در پژوهش عسکری و همکاران (۱۳۹۹) در حد متوسط محاسبه شد (۷) و در پژوهش سعیدی رضوانی و همکاران (۱۳۸۹) این بعد وضعیت مطلوب داشت (۱۷). لازم به ذکر است عدم همسانی در نتایج پژوهش های گزارش شده می تواند مربوط به تفاوت در رشته تحصیلی، سال انجام پژوهش، دانشگاه مورد مطالعه و نیز شرایط متفاوت کشورهایی باشد که تحقیق در آن ها انجام پذیرفته است.

محدودیت های پژوهش

انحصار این مطالعه به دانش آموختگان مقطع کارشناسی ارشد رشته های رادیوبیولوژی، خون شناسی، بیوتکنولوژی، ژورنالیزم پزشکی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز طی سال های ۱۳۹۹-۱۳۹۰، تعمیم نتایج این مطالعه برای سایر رشته ها و مراکز آموزشی را با محدودیت روبرو خواهد کرد.

پیشنهادات پژوهش

پژوهشگران علاقه مند می توانند با رویکرد تحول در

در جامعه ضعیف بود و مابقی ابعاد در وضعیت متوسط قرار داشتند. مطابق تحلیل های انجام گرفته، از میان ابعاد سرنوشت شغلی بین بعد نقش دانشکده در پرورش مهارت های کارآفرینی با متغیر جنسیت؛ بعد توانمندی تخصصی و حرفه ای خود با متغیرهای مرتبط یا غیر مرتبط بودن شغل و رضایت یا عدم رضایت از شغل؛ بعد وضعیت کار و اشتغال در جامعه با متغیر مرتبط یا غیر مرتبط بودن شغل؛ بعد ایجاد تمهیدات لازم برای اشتغال توسط دانشکده محل تحصیل با متغیر مرتبط یا غیر مرتبط بودن شغل؛ روابط معنادار وجود داشت. همچنین در مقایسه بین نمره سرنوشت شغلی با رشته های تحصیلی مشارکت کنندگان، میان بعد توانمندی تخصصی و حرفه ای خود با رشته های خون شناسی و بیوتکنولوژی ارتباط معنادار مشاهده شد. مطابق نتایج به دست آمده در این مطالعه بیش از ۷۵ درصد دانش آموختگان، شاغل و بیش از ۲۴ درصد بیکار بودند. در همین راستا در پژوهش حمید زاده اربابی و زندیان (۱۴۰۲) میزان فارغ التحصیلان بیکار دانشکده بهداشت اردبیل ۳۲ درصد اعلام شد، ۹ درصد از شغل خود رضایت کامل داشتند و ۷ درصد از شغل خود ناراضی بودند (۱۱). طبق ارزیابی فریس^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۲) برگشت ناپذیری انتخاب، گزینش شغل مورد نظر را دشوار نموده و در افزایش درصد بیکاری مؤثر است (۱۸). شمسایی و همکاران (۱۳۹۸) میزان اشتغال دانش آموختگان رشته مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی را ۶۹ درصد و افراد بیکار را ۳۱ درصد اعلام نمودند (۱۹). در مطالعه حاضر ۷۴ درصد شرکت کنندگان انگیزه ورود به دوره کارشناسی ارشد را علاقه مندی به رشته تحصیلی اعلام داشتند. در پژوهش مارا^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۲) که با هدف بررسی و افزایش سطح انگیزش ادامه تحصیل فارغ التحصیلان در اسپانیا انجام پذیرفت، ۴۳ درصد انگیزه ادامه تحصیل خود را افزایش توانمندی های تخصصی اعلام داشتند (۲۰). جونگ^{۱۲} و لی^{۱۳} (۲۰۲۰) در پژوهش خود دو عامل رشد فردی و کاهش مشکلات اقتصادی را به عنوان انگیزه های اصلی در ادامه تحصیل مقطع کارشناسی ارشد بیان داشتند (۲۱).

در مطالعه حاضر ۶۲/۲ درصد از دانش آموختگان شغل مرتبط با رشته تحصیلی و ۳۷/۸ درصد شغل نامرتبط داشتند. در همین راستا تورین^{۱۴} و همکاران (۲۰۲۳) در یافته های پژوهش خود اعلام نمودند که

10. Fris
11. Mara
12. Jung
13. Li
14. Turin

از دیگر سو توجه به زیرساخت‌های آموزشی در هر دو عرصه نظری و به‌ویژه عملی، و بازنگری و بروز رسانی محتوای علمی در بهبود وضعیت سرنوشت شغلی تأثیر بسزایی دارد و باید مورد توجه ویژه مسئولان آموزشی در عرصه آموزش عالی قرار گیرد. چرخه اشتغال مؤثر بدون ایجاد زمینه کار مرتبط، معیوب است؛ در همین راستا فراهم‌آوری زمینه مناسب جهت جذب و اشتغال دانش‌آموختگان در سازمان‌های معتبر مرتبط با تخصص آنان از دیگر ابعاد ویژه و البته مورد غفلت در سرنوشت شغلی به حساب می‌آید.

تشکر و قدردانی

از معاونت محترم آموزشی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز و دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد این دانشکده به سبب همکاری در انجام پژوهش قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

هیچگونه تضاد منافی وجود ندارد.

منابع

- Kaye DK, Mwanika A, Sewankambo N. Influence of the training experience of Makerere University medical and nursing graduates on willingness and competence to work in rural health facilities. *Rural Remote Health*. 2010;10(1):1372.
- Ahmadigol J, Dehghanzadeh H, Rezaei E. Analyzing the Employability of Educational Technology Graduates and Detecting the Effecting Factors. *Journal of Management and Planning Educational Systems*, 2021;14(1)341-66. Persian.
- Sarafi M, Abbaspour A. Identification of Employability Capabilities Graduates of Universities based on Grounded Theory. *Innovation and Entrepreneurship*. 2015;3(7):33-48.
- Abdi A, Eskandari F, Jalali M. Comparative analysis of the employability of agricultural and engineering students (the case of Kurdistan University). *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*. 2019;15(2):271-283.
- Sadrabady Z, Mohammadi M. Investigating Factors Related to the Employment of graduates of knowledge and information science. *Sciences and Techniques of Information Management*. 2021;7(1):19-52.
- Dinmohammadi M, Moosaeifard M. Occupational Status in BSc Graduates of Nursing, Operating Room, Anesthesia Technology and Midwifery Fields in School of Nursing and Midwifery, Zanjan, Iran. *Journal of Medical Education Development*. 2017;10(27):1-9.
- Askari R, Sheikhy-Chaman M, Ardekani SE, Miankoohi E. Career destiny of healthcare management field from the perspective of yazd shahid sadoughi university of medical sciences graduates. *Quarterly Journal of Management Strategies in Health System*. 2021;5(4): 295-305.
- Tajari M, Salehi Omran E, Mehralizadeh Y, Alizadehsani M. Designing a model for the reconstruction of a university system in education, with an emphasis on job creation. *Career and Organizational Counseling*. 2019;11(41):45-78.

نتیجه‌گیری

سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان امری مهم و وابسته به جنبه‌های گوناگون است که عرصه‌های مختلف آن گاهی اوقات به زمان قبل از ورود به آموزش عالی بازمی‌گردد. واکاوی عمیق ابعاد سرنوشت شغلی بگونه‌ای که به تشخیص و رفع نقایص در این زمینه منجر گردد در ارتقای کیفیت خروجی نظام آموزش عالی به‌ویژه در حوزه سلامت تأثیر شگرفی خواهد داشت. کمک به دانشجویان برای داشتن انتظارات واقعی از رشته خود در زمان فراغت از تحصیل و همچنین توجه به علایق و توانمندی‌های فردی حائز اهمیت است، همچنین جذب دانشجو به تناسب نیاز بازار کار به‌نحوی که نیروی انسانی تحصیل کرده و بیکار به حداقل ممکن تقلیل یابد از وظایف مهم مسئولان نظام آموزش عالی محسوب می‌شود.

9. Rajablo S, Kharrazi S, Amani A. Employment Rate of NanoMedicine Graduates and Investigation on Their Attitude and Knowledge Towards Business Principles. *Medical Education Journal*. 2021;9(2):40-51.
10. Motala MI, Van Wyk JM. Experiences of foreign medical graduates (FMGs), international medical graduates (IMGs) and overseas trained graduates (OTGs) on entering developing or middle-income countries like South Africa: a scoping review. *Hum Resour Health*. 2019;17(1):7.
11. Hamidzadeh AY, Zandian H. A Study of Employment Status and Its Relationship with Attitudes and Satisfaction with the Place of Study: A Cross-sectional Study of Health School Graduates. *Journal of Health*. 2023;13(4):537-47.
12. Demissie MM, Herut AH, Yimer BM, Bareke ML, Agezew BH, Dedho NH, et al. Graduates' unemployment and associated factors in Ethiopia: Analysis of higher education graduates' perspectives. *Education Research International*. 2021;2021(1):4638264.
13. de Raad T, Wiersma F, Kuilman L, Ten Cate O. The Fate of Entrustable Professional Activities After Graduation: A Survey Study Among Graduated Physician Assistants. *J Contin Educ Health Prof*. 2023;43(1):28-33.
14. Meena MR, Parimalarani G. Career Preference of Graduates in Tamilnadu: An Empirical Study. *Dogo Rangsang Research Journal*. 2023;13(3):129-38.
15. Keykha A. Analysis of causes of unemployment of graduates in higher education. *Journal of Teaching in Marine Science*. 2022;9(1):21-39. Persian.
16. Parrella JA, Esquivel C, Leggette HR, Murphrey TP. Preparing agricultural leaders: An assessment of agricultural students' perceived importance and development of employability skills. *The Journal of Agricultural Education and Extension*. 2024;30(2):233-55.
17. Saidi M, Mohammadhossainzadeh M, Baghgoli H. the fate of graduateds of School of Educational and psychological Sciences the explanation of. *Foundations of Education*. 2011;11(2).
18. Fris DAH, van Vianen AEM, Koen J, de Hoog M, de Pagter APJ. Medical students' career decision-making stress during clinical clerkships. *Perspect Med Educ*. 2022;11(6):350-8.
19. Shamsaie M, Arefi M, Isfahani P. Employment status of the healthcare management graduates in Zabol University of medical sciences. *J Zabol Med Sch*. 2019;2(3):118-23. Persian.
20. Mara L-C, Cascón-Pereira R, Brunet Icart I. Perceptions of empowerment and motivation as outcomes of a continuing vocational education and training (CVET) programme for adults. *Education+ Training*. 2022;64(3):433-44.
21. Jung J, Li X. Exploring motivations of a master's degree pursuit in Hong Kong. *Higher Education Quarterly*. 2021;75(2):321-32.
22. Turin TC, Chowdhury N, Lake D. Alternative Careers toward Job Market Integration: Barriers Faced by International Medical Graduates in Canada. *Int J Environ Res Public Health*. 2023;20(3).
23. Zeratachi A, Zeraati M, Samiei RF, Rostami M. Needs assessment of continuing education programs for nursing staff working in Zanjan university of medical sciences. *Journal of Research in Medical Education*. 2021;13(1):72-79.
24. Sayyah M, Shojaati G, Momeni Azandariani M, Agha Dizaj P. Investigating the Career Fate of female Graduates of Sharif University of Technology (Emphasizing the Multiple Roles of Women). *Management in Islamic University*. 2022;10(22):466-45.